

Яцків Я., академік НАН України, голова Науково-видавничої ради НАН України

Про стан та перспективи наукової періодики НАН України // Вісник НАН України. – 2018. – № 2. – С. 27–29.

<...> Дозвольте мені привернути вашу увагу до питань, пов'язаних з публікаційною активністю науковців Академії, та обговорити стан наукової періодики НАН України.

Очевидно, що публікаційна активність є одним з основних кількісних і якісних показників розвитку науки і технологій у державі. Загалом для науково-технічної сфери України актуальною є проблема недостатньої репрезентативності публікацій учених у міжнародних наукометричних базах даних. Нині на часі формування стратегії, спрямованої на активізацію публікаційної діяльності, підвищення її рівня та ефективності.

Цільові орієнтири розвитку публікаційної активності закріплені на державному рівні у таких програмних документах, як Закон України від 25.12.2015 № 922-VIII «Про наукову і науково-технічну діяльність», у якому дається визначення наукового результату як нового знання, одержаного в процесі фундаментальних або прикладних наукових досліджень та зафіксованого на носіях інформації; наказ МОНМС України від 17.10.2012 № 1112 «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук», який містить вимогу обов'язкової наявності публікацій у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз; наказ МОН України від 14.01.2016 № 13 «Про затвердження Порядку присвоєння вчених звань науковим і науково-педагогічним працівникам», де основним критерієм оцінки їх діяльності після захисту докторської дисертації названо публікації у фахових виданнях, включених до наукометричних баз даних.

Більше того, у нещодавно оприлюдненому заключному звіті незалежного європейського аудиту національної системи досліджень та інновацій України зазначено, що НАН України і університетам слід зменшити обсяги внутрішніх публікацій, обмежуючись лише тими науковими журналами, що мають конкурентний вплив, і віддавати перевагу виданням, у яких матеріали друкуються англійською мовою.

Може, і не всі з нас повністю поділяють думку європейських експертів, але це все ж спонукає Науково-видавничу раду НАН України до поглибленого аналізу стану наукової періодики.

За даними Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, станом на квітень 2017 р. в Україні налічувалося 2601 періодичне наукове видання (див. табл.), з них НАН України та її установам належить 357 видань. Як бачимо, попри зменшення фінансування і скорочення чисельності працівників Академії, кількість видань зростає. Проте станом на листопад 2017 р. у НАН України налічувалося вже 345 періодичних видань, у 129 з яких засновником/співзасновником є Академія (91 журнал і 38 збірників), а в 216 засновниками є установи НАН України (97 журналів і 119 збірників).

Нині на одного наукового працівника НАН України припадає 0,9 статті у вітчизняних виданнях і 0,4 – у закордонних, а на одне видання установ НАН України у середньому припадає менш ніж півсотні науковців, зусиллями яких видання має бути постійно забезпечене високоякісними оригінальними

науковими статтями та сучасними оглядами. При цьому установа-видавець повинна забезпечити роботу редакції, редакційної колегії та рецензентів. Ступінь залучення сторонніх фахівців до рецензування статей у середньому не перевищує 30 %, а статті науковців з неакадемічних установ надходять до наших видань нерегулярно.

Зі 159 наукових установ НАН України понад 100 є засновниками періодичних видань. При цьому є установи, які видають по більш як 10 видань, наприклад Інститут історії України – 22 видання, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького – 16, Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського і Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського – по 12 видань. Загалом 18 наукових установ видають 165 (майже половину) періодичних видань Академії. Постає запитання – чи в змозі установа-видавець, маючи таку кількість періодики, забезпечити кожне видання сучасним веб-ресурсом, достатньою кількістю якісних публікацій і належним рівнем рецензування?

Сьогодні найавторитетнішими міжнародними наукометричними базами даних вважають Scopus і Web of Science. Крім того, є ще низка баз даних для соціогуманітарних наук. До Scopus входить 53 вітчизняні видання, серед яких 36 належать НАН України, а до Web of Science (з урахуванням започаткованого 2015 р. індексу ESCI) – 98 та 24 видання відповідно; 26 вітчизняних видань, з яких 19 академічних, присутні в обох базах. Отже, ці бази даних опрацьовують 133 журнали, або 5% всієї української наукової періодики і 12 % академічної, що свідчить про низький рівень залучення наукової періодики України до процесу міжнародної наукової комунікації.

Кількість наукових періодичних видань в Україні в 2012–2017 рр.

Відомство	Кількість періодичних видань за роками			
	2012	2015	2016	2017
НАН України	167	339	343	357
НАМН України	34	57	59	63
НААН України	18	54	60	62
НАПН України	16	50	55	58
НАПрН України	7	24	25	26
МОН України	459	1335	1418	1481
Інші відомства	217	493	532	554
Загалом	918	2352	2498	2601

[Повний текст](#)